

FABRIC, PATTERN AND FINE ART EMBROIDERY

Boltayeva Iqbol Baxrom qizi

Teacher of Termiz State University

<https://doi.org/10.5281/zenodo.13999942>

ARTICLE INFO

Received: 22th October 2024

Accepted: 27th October 2024

Online: 28th October 2024

KEYWORDS

Embroidery, national costumes, traditional costumes, cultural heritage, symbolism, patterns, regional changes, cultural identity.

ABSTRACT

This subject focuses on the study of embroidery techniques used in traditional or national garments. It explores the rich cultural heritage, symbolism and significance of embroidery designs and patterns found in different countries. The study includes historical context, regional changes, and the role of embroidery in maintaining cultural identity.

ТКАНЬ, УЗОР И ХУДОЖЕСТВЕННАЯ ВЫШИВКА

Болтаева Иқбол Бахром қизи

Преподаватель Термезского государственного университета

<https://doi.org/10.5281/zenodo.13999942>

ARTICLE INFO

Received: 22th October 2024

Accepted: 27th October 2024

Online: 28th October 2024

KEYWORDS

Вышивка, национальные костюмы, традиционные костюмы, культурное наследие, символика, узоры, региональные изменения, культурная идентичность.

ABSTRACT

Этот предмет посвящен изучению техник вышивки, используемых в традиционной или национальной одежде. Он исследует богатое культурное наследие, символику и значение дизайнов и узоров вышивки, найденных в разных странах. Исследование включает исторический контекст, региональные изменения и роль вышивки в сохранении культурной самобытности.

МАТО, NAQSH VA TASVIR SAN`ATI KASHTA

Boltayeva Iqbol Baxrom qizi

Termiz davlat universiteti o`qituvchi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.13999942>

ARTICLE INFO

Received: 22th October 2024

Accepted: 27th October 2024

Online: 28th October 2024

KEYWORDS

Bu mavzu an'anaviy yoki milliy kiyimlarda qo'llaniladigan kashta tikish usullarini o'rganishga qaratilgan. U turli mamlakatlarda topilgan kashtachilik naqshlari va

Kashtachilik, milliy liboslar, an'anaviy liboslar, madaniy meros, ramziylik, naqshlar, mintaqaviy o'zgarishlar, madaniy o'ziga xoslik.

naqshlarining boy madaniy merosi, ramziyligi va ahamiyatini o'rganadi. Tadqiqot tarixiy kontekstni, mintaqaviy o'zgarishlarni va kashtachilikning madaniy o'ziga xoslikni saqlashdagi rolini o'z ichiga oladi.

Dunyo moddiy va ma'naviy boyliklari ichida kashta turlari va u bilan ish jarayonini olib boradigan hunarmandlardan e'tibor, mahorat, izlanish doimiy talab etiladi. Har bir hunarmand nafaqat ma'lum bir tur kashtasini o'rganishi yoki bilishi uni chuqur taxlil qilishi va albatta ramziy ma'nolarini bilib tushuna olishi lozim.

Har bir kashta elementining o'z ramziy ma'nosi bor. Barcha kashta nusxalari va maktablarining ishlash texnikasi va tur yo'nalishi mavjud. Har birida matolarning xilma-xilligini, ranglar mutanosibligini va albatta xomashyoning bir-birdan farqini ko'rish mumkin.

Kashta tarixini yodga olsak, uyda o'tirib igna va iplardan turli tabiat, hayvonot, o'simlik dunyosidagi ajoyib tasvirni mato yuziga qoplayotgan kishilar gavdalanadi. Har bir davrda turli xildagi bir-birini takrorlamas kashta turlari yaratilib kelmoqda.

Kashtachilik tarixi to'xtamaydi. Iqtidorli igna ayollar naqshlarga rinstones, bonchuklar, marjonlarni va boshqa elementlarni qo'shadilar, bu esa mahsulotga o'ziga xoslik va nafislikni qo'shishga yordam beradi bunda modachilar tarixga nazar tashlashga majbur. Naqsh va tasvir qo'lda (igna, ba'zan to'qilgan) yoki kashta tikish dastgohi yordamida tikiladigan san'at va hunarmandchilikning keng tarqalgan turi, zig'ir, paxta, jun, ipak (ko'pincha rangli) iplar bilan har xil matolar, charm, kigiz va boshqa materiallarga, shuningdek, sochlar, boncuklar, marvaridlar, qimmatbaho toshlar, payetlar, tangalar va boshqalar.

Tikilgan ilovalar uchun (kashtachilikning bir turi, ko'pincha bo'rtma tikuvli) matolar, mo'yna, namat va teridan foydalaniladi. Kashtado'zlik kiyim-kechak, uy-ro'zg'or buyumlarini bezash, mustaqil dekorativ panellar yaratish uchun ishlatiladi. Cheksiz xilma-xil tikuv turlari: "kar" kashta tikish uchun, ya'ni butun matoda xoch, silliq sirt, to'plam, bo'yash, tambur va boshqalar xarakterlidir; "chiziq" uchun, ya'ni uning alohida qismlarida oldindan kesilgan yoki tortib olingan iplar bilan matoga kashta tikish, hemstitch, "burma", taxta, gipur va boshqalar. Ham alohida, ham ichkarida ishlatiladi turli xil kombinatsiyalar bir-biri bilan, ular sizga juda tekisdan konveksgacha, eng engil konturdan yoki ochiq to'rdan ("dantel") "gilam" gacha, mahsulotning butun yuzasini mahkam qoplaydigan kashtado'zliklarni yaratishga imkon beradi.

"Oldinga igna" tikuv. Tikuv tikilgan turli uzunliklar o'ngdan chapga. Choklarning uzunligi, chastotasi va ular orasidagi masofa tikuvning maqsadiga bog'liq. Aida. Ixtiro qilingan tuvalning eng keng tarqalgan turi taniqli kompaniya Tsvaygart XX asr boshlarida. 4 dan 4 gacha bo'lgan maxsus to'qish texnikasi tufayli bu mato aniq kvadratchalar hosil qiladi, bu esa o'zaro tikishda juda qulaydir. Aida tuvali odatda raqamlar bilan belgilanadi: 8, 11, 14, 16, 18, 20. Bu raqamlar (hisoblar) 1 dyuym (2,54 sm) uchun hujayralar sonini ko'rsatadi. Davosa 18 Bir dyuymda 18 ta ip yoki 10 sm uchun 71 chekkadan iborat 100% paxta kanvasi. yumshoq mato Yuqori sifatli maxsus to'quv bilan - kesishgan iplar bir-biri bilan qattiq bog'lanmagan. Igna iplar orasidagi bo'shliqlardan osongina o'tadi. Ko'pincha dasturxon, salfetkalar, yo'llarni kashta tikish uchun ishlatiladi.

Hatto to'qish (inglizcha to'quvdan - matodagi iplarning o'zaro bog'lanishi, hatto bir xil, bir xil). Bir tekis to'qilgan matolar kashta tikish uchun asos sifatida ishlatiladi. Bularga Linda (100% paxta), Lugana (52% paxta va 48% viskoza) kiradi. Aida Gamma K04 tuvalidan farqli o'laroq, bir xil to'quv matolarida aniq belgilangan "kvadratchalar" yo'q, bu ularga kashta tikishni qiyinlashtiradi, siz ish jarayonida iplarni hisoblashingiz kerak. Ammo kashta tikish natijasi ancha yaxshi, chunki ishning xoch bilan to'ldirilmagan qismi ko'rinadigan kvadratchalar va teshiklarsiz bir xil tuvaldir. Yagona to'quv matosida xoch odatda 2 ta ipdan naqshlanadi (bitta xoch uchun 2 ta ip gorizontal va 2 ta vertikal holda hisoblanadi), bu holda xochlar soni iplar sonining yarmiga teng bo'ladi. Masalan, Linda 27 tuval uchun 10 smdagi xochlar soni 53 ta bo'ladi. 2x2 iplarning o'zaro bog'lanishi bilan teginish uchun zich bo'lgan paxta mato, 10 sm uchun 87 hujayra zichligi. Iplar bir-biri bilan bog'lanmaydi, shuning uchun aniq belgilangan kvadratchalar yo'q, shuning uchun kashta tikish juda qulay emas, xoch bilan, uni hisoblangan tikuv, qora ishlov berish texnikasi va boshqalar bilan kashta tikish uchun ishlatish tavsiya etiladi.

Linda 27 bir dyuymga 27 ta ipli 100% paxta kanvas. Yengil mato bir xil to'quv bilan. Kiyim tikishda foydalaniladi, choyshab, stol choyshablari, peçeteler, qirralarning oson ishlov berilganligi sababli, u yaxshi o'raladi. Ammo kvadrat bo'linmas bo'lgan Aida tuvalidan farqli o'laroq, Linda bitta xoch o'rniga gorizontal yoki vertikal yo'nalishda ikkita tor xoch qilish imkonini beradi.

Lugana 25 aralashgan paxta mato(52% paxta va 48% rayon) dyuym uchun 25 ta ip. Zweigartning eng mashhur matolaridan biri. Stol choyshablari, yostiqlar va boshqa bezak buyumlari uchun nozik mato. Ko'ndalang tikuv uchun ajoyib.

Tikuv ishlarining ko'p turlari mavjud, ammo hozir kashtado'zlik ayniqsa mashhur bo'lib bormoqda. Bizning buyuk buvilarimiz asrlar oldin qilganidek zamonaviy qizlar bu qiyin, ammo hayajonli faoliyatda tasalli va chiqish yo'lini toping.

Kashtachilik tikuvchilikning bir turi sifatida Kashta tikish nima? Agar siz yosh yigitdan bu haqda so'rasangiz, u sizga iplar yordamida kerakli tasvirni matoga juda tez va aniq qo'llaydigan maxsus mashina haqida gapirib berishni boshlaydi. Va u to'g'ri bo'ladi, lekin kashtachilik nima ekanligini chinakam tushunish uchun keksa ayollarga yoki ushbu sohadagi mutaxassislarga murojaat qilish yaxshiroqdir. Ularning barchasi bir ovozdan kashtachilik ekanligini aytishadi maxsus turdagi o'zingizni yaratishga imkon beradigan san'at chiroyli naqshlar va kiyim-kechak, dasturxon, sochiq va boshqa bezaklar kundalik narsalar, va siz hatto uyingizning devorlarini bezatib, qulay muhit yaratadigan rasmlarni kashta qilishingiz mumkin. Albatta, ko'pchilik uchun qo'lda kashta tikish o'tmishning yodgorligi bo'lib tuyuladi. Biroq, hatto dunyoning etakchi dizaynerlari ham bu tikuvchilikka juda qisman. Shunday qilib, Versace, Prada, Chaneldan narsalar bezatilgan nafis kashta tikish o'zi erishgan.

Hozirgi vaqtda ko'ndalang va atlas tikuv kashtalari ayniqsa mashhur. Hunarmandchilik do'konlari taklif qiladi keng tanlov to'plamlar, sxemalar va kashta tikish uchun qo'llanmalar. Qanday qilib o'zaro tikish kerak O'zaro tikuv texnologiyasi juda oddiy. Biroq, bu erda, har qanday biznesda bo'lgani kabi, qat'iyat va aniqlik kerak. Avvalo, siz tikuvlarni qanday qilib to'g'ri qilishni o'rganishingiz kerak. Kashta tikish uchun mo'ljallangan maxsus matoni olish yaxshidir. U har bir to'plamda bo'ladi yoki siz parchani kesib tashlashni so'rashingiz mumkin. to'g'ri o'lcham. Bu mato kichik kvadratlarga bo'linadi, bu esa ishni sezilarli darajada

osonlashtiradi. O'zaro tikishni o'rganish juda oson, hatto siz ilgari bunday ishni qilmagan bo'lsangiz ham. Birinchi variantda tikuvlar yuqori chap burchakdan pastki o'ngga o'rnatiladi. Buni teskari tartibda qilishingiz mumkin.

Eng muhim qoida - har doim bir yo'nalishda ishlash. Har bir xoch ikkita tikuvdan iborat. Birining elementlarini darhol bajarish juda qulay ranglar, va keyin rasmning keyingi qismlariga o'ting. Agar sxema bo'yicha siz bir nechta hujayralarni orqaga qaytarishingiz kerak bo'lsa, unda ip ichkaridan tashqariga tortiladi. Keyingi tikuvlar avvalgilari bilan bir xil yo'nalishda amalga oshiriladi. Nazariy jihatdan, o'zaro faoliyat tikuv murakkab va qiyin narsa bo'lib tuyulsa ham, tushkunlikka tushmang. Axir, faqat boshlash kerak, va siz hamma narsa tuyulgandan ko'ra osonroq ekanligini ko'rasiz. Ko'ndalang tikuv - murakkabroq kashta tikish usullarini o'zlashtirishdan oldin ajoyib amaliyotdir. Keling, ulardan birini batafsil ko'rib chiqaylik. Ip kashta tikish nima sevishganlar original dekoratsiya xursand bo'ladi. Boshqa qiziqarli ko'rinish Tikuvchilik - bu lentalar bilan kashta tikish. Birinchi marta bu san'at Italiyada paydo bo'lgan va keyinchalik butun dunyoga tarqaldi.

Lentalar bilan kashta tikishni boshlashdan oldin siz sotib olishingiz kerak zarur material. Lentalar material va kenglikda farqlanadi. Ipak eng yuqori sifat hisoblanadi, ular chiroyli ko'rinadi va ular tufayli siz juda kichik detallarni yasashingiz mumkin. Saten va atlas - arzonroq variant, bunday lentalar bilan tayyorlangan naqsh ajoyib ko'rinadi va tafsilotlarni bajarish juda oson.

Agar siz kashta tikish uchun atlasdan foydalanishga qaror qilsangiz, unda kenglarini olmaslik tavsiya etiladi, chunki tasvir qo'pol va juda chiroyli bo'lmasligi mumkin. Kengligi 6 dan 25 mm gacha bo'lgan gofrirovka qilingan navlardan foydalansangiz, lenta kashtasi ayniqsa jozibali bo'ladi. Ish uchun texnik talablar Mato etarlicha zich bo'lishi kerak, shunda lentalar mahkam o'rnatiladi va matoning relyefini buzmaydi. Birinchi marta siz to'plamni sotib olishingiz va naqsh bo'yicha kashta tikishingiz mumkin. Qo'lingizni to'ldirib, kerakli tajribaga ega bo'lgach, qo'lingizni bezashda sinab ko'ring tayyor kiyimlar va aksessuarlar.

Lentali kashtado'zlik bluzkalar, futbolmalar, sumkalar, qo'lqoplar, sochiqlar, dasturxon va boshqa narsalarni jonlantirishi mumkin. Siz rasmni naqshlashingiz mumkin, u sizning uyingizni bezatadi yoki ajoyib sovg'a bo'ladi. Lentalar va matolarga qo'shimcha ravishda, lentaning kesilgan uchlarini qayta ishlash uchun sizga keng ko'zli igna va zajigalka kerak bo'ladi (material bundan keyin buzilmasligi kerak). Qulaylik uchun odatda halqalar ishlatiladi. Agar siz noqulay bo'lsangiz, undan voz kechishingiz mumkin. Ip kashta tikish nimani anglatadi? To'g'ridan-to'g'ri yoki lenta deb hisoblanadigan bir nechta oddiylari mavjud.

Bu oddiy tikuvga o'xshaydi - igna matoning tashqi tomoniga keltiriladi, kerakli uzunlikdagi tikuv qilinadi va igna noto'g'ri tomonga keltiriladi. Naqsh talab qilganidek, tikuv turli uzunliklarda amalga oshirilishi mumkin. Lentaning tekis yotishiga ishonch hosil qiling. Faqatgina ushbu tikuv yordamida siz butun rasmni yaratishingiz mumkin.

Yapon va buralgan tikuvlarni o'zlashtirish. Yana bitta muhim ko'rinish tikuv - yaponcha. Oldingi tikuvdagi kabi hamma narsani takrorlang, lekin ignani ichkariga olib chiqishdan oldin, uni lentaning o'rtasiga o'tkazing (tikuvni keskin qilish uchun qirralarning biriga yaqinroq bo'lishi mumkin). Ushbu tikuv yordamida lenta kashtasi gul poyalarini yoki gul poyalarini tasvirlash imkoniyatini oladi. chiroyli ramka. Ushbu tikuvni yasash juda oson.

Lentani olib boring old tomoni dastanining oxiri rejalashtirilgan joyda, keyin lentani bir necha marta burab, gul ostida noto'g'ri tomonga olib boring. Siz chiroyli "burmalangan" novda olasiz. Bu lenta kashtasi nima ekanligini tushunish uchun siz o'zlashtirishingiz kerak bo'lgan asosiy tikuvlardir. Yangi kashta tikish texnikasini o'rganishda qo'lingizni sinab ko'rishdan qo'rqmang. Axir, kashtachilik nima? Bu birinchi navbatda sizning ijodiy qobiliyatingizning namoyonidir. Siz ko'ndalang tikuvga qiziqasizmi yoki siz lentalarni afzal ko'rasizmi, asosiysi boshlashdan qo'rqmaslikdir va siz muvaffaqiyatga erishasiz.

Kashtachilik katta madaniy ahamiyatga ega va milliy kiyimda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Bu nafaqat bezak elementi, balki ma'lum bir madaniyat yoki jamoaning tarixi, an'analari va o'ziga xosligini aks ettiradi.

Kashtachilik boy va xilma-xil tarixga ega, uning ildizlari ming yillarga borib taqaladi. U an'anaviy milliy liboslarning ajralmas qismi bo'lib, dunyoning turli madaniyatlariga go'zallik va ahamiyat qo'shib kelmoqda.

Ko'pgina madaniyatlarda kashta tikish dastlab amaliy ko'nikma sifatida qo'llanilib, tikuvlarni mustahkamlash yoki matoga kuch qo'shish kabi funktsional maqsadlarda xizmat qilgan. Vaqt o'tishi bilan u san'at turiga aylanib, murakkab naqsh va naqshlar milliy liboslarga xos bo'ldi.

Kashta tikishning o'ziga xos usullari va uslublari bir madaniyatdan boshqasiga juda katta farq qiladi. Misol uchun, an'anaviy xitoy kiyimidagi kashtado'zlik o'zining nozik tabiati va ipak iplardan foydalanishi bilan mashhur, Skandinaviya kashtalarida ko'pincha jonli ranglar bilan qalin geometrik naqshlar mavjud.

Milliy kiyimdagi kashta tikish ko'pincha ramziy bo'lib, madaniy yoki diniy e'tiqodlarni, ijtimoiy mavqeni yoki hatto mintaqaviy o'ziga xoslikni ifodalaydi. Ba'zi motivlar yoki tikuvlar ma'lum bir madaniy kontekstda o'ziga xos ma'no yoki ahamiyatga ega bo'lishi mumkin.

Sanoatlashtirishning o'sishi va mashina kashtalarining mavjudligi bilan an'anaviy qo'lda kashta tikish usullari pasayish bilan duch keldi. Biroq, so'nggi yillarda odamlar bu an'anaviy hunarmandchilikni saqlab qolish va qayta tiklashning qadr-qimmatini tan olishlari sababli, qiziqish qayta tiklandi.

Milliy liboslarda kashta tikish texnikasini o'rganish kishilarga o'z merosi bilan bog'lanish, an'anaviy hunarmandchilikni asrab-avaylash, ota-bobolarining mahoratini qadrlash imkonini beradi.

Madaniy o'ziga xoslik: Milliy liboslarda kashta tikish mamlakat madaniy o'ziga xosligining ajralmas qismidir. Bu avloddan-avlodga o'tib kelayotgan o'ziga xos an'analari, urf-odatlar va qadriyatlarining ko'rgazmali ifodasidir. Ushbu usullarni o'rganish orqali odamlar o'zlarining madaniy merosini qabul qilishlari va nishonlashlari mumkin.

Tarixiy meros: murakkab kashta tikilgan milliy liboslar ko'pincha chuqur tarixiy ildizlarga ega. Bu liboslar asrlar davomida kiyinib, asrab-avaylanib, o'zi bilan o'tgan avlodlarning ertak va an'analari olib yurgan. Kashta tikish texnikasini o'rganish insonlarga ushbu tarixiy merosni oldinga olib borish va uni kelajak avlodlar uchun saqlab qolish imkonini beradi.

Xulosa: Badiiylik va hunarmandchilik: Milliy liboslarda kashta tikish mohir hunarmandlarning benazir san'ati va mahoratini namoyish etadi. Materiallarni tanlashdan tortib, murakkab tikuv naqshlarigacha, kashta tikish jarayonining har bir jihati aniqlik va

mahorat talab qiladi. Ushbu usullarni o'rganish orqali odamlar ushbu chiroyli va noyob kiyimlarni yaratish mahoratini qadrlashlari mumkin.

References:

1. Binyon, L. (2012). Japanese Embroidery: Techniques Based on Nuido. Shambhala Publications.
2. Karimov, R. (2011). Embroidery Patterns of Uzbek National Clothes. Tafakkur Publishing House.
3. Uratsov M. B. Kashtado`zlik va to`qimachilik hunarlariga oid atamalar. O`zbek tili va adabiyoti. 1996. № 6-son. 47-49-6.
4. Gul' E. Joynamozdagi ramzlar. //San'at. - 2001.3-son. — B.13-16.
5. Shomirzayev M. K. Combined In Technology Courses Use Of Technologies //The American
6. Shomirzayev M. X., Karimov I. I. Innovative pedagogical technologies in teaching technology //T.: "Universitet. - 2020. - T. 125.
7. O.A.Toshbekov. Mahalliy dag'al jun tolasi asosida noto'qima matolar olish texnologiyasini ishlab chiqish. Dis...t.f.f.d.-Toshkent, Paxtasanoat ilmiy markazi, 2023. 22-47 b.
8. Тошбеков О.А., Урозов М.Қ. Исследование параметров строения жаккардовых тканей // Илмий ва инновация фаолиятни ривожлантириш бўйича давлат бошқаруви тизими такомиллаштириш - давр талаби. IV - Халқаро конференция. 18-декабр 2020. 114-119 б.
9. Toshbekov, O., Urazov, M., Ermatov, S., & Khamraeva, M. (2023). Efficient and economical energy use technology in the processing of domestic coarse wool fiber. In *E3S Web of Conferences* (Vol. 461, p. 01068). EDP Sciences. <https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-85182755916&origin=resultslist>
10. Тошбеков О., & Мустонова З. Олинган нотўқима матонинг ишқаланишга чидамлилигини ва шовқинни ютишга юқори мослашувчанлик хоссаларини аниқлаш. Евразийский журнал академических исследований, 3(12 Part 2), 2023.217–221. <https://in-academy.uz/index.php/ejar/article/view/25279>
11. Kurbanov A., Shomirzaev M., Tursunov S., Toshbekov O., Mukhamadieva N., Kambarov B., Mannobova S. Analysis of the state of cultivation and harvesting of mung bean and agrobiological requirements for threshing and separating its grain. In *BIO Web of Conferences* (2024). (Vol. 105, p. 02010). EDP Sciences. <https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-85192513268&origin=resultslist>
12. Тошбеков О., & Мустонова З. Олинган нотўқима матонинг ишқаланишга чидамлилигини ва шовқинни ютишга юқори мослашувчанлик хоссаларини аниқлаш. Евразийский журнал академических исследований, 3(12 Part 2), 2023.217–221.
13. Тошбеков О., Рахимқулова С. Дағал жун толалари асосида олинган (автомобил, авиятсия, кемасозлик) саноати учун қўлланилган нотўқима мато тайёрлаш. Евразийский журнал академических исследований, (2023). 3(12 Part 2), 211–216.

14. Урозов, М. К., О. А. Тошбеков, and К. Рахимова. "Жунни қалинлигини синовдан ўтказиш усуллари." *Евразийский журнал академических исследований* 2.13 (2022): 784-788.